

Европейска програма

През 2009 г. Европейската програма съсредоточи своето внимание главно върху въпросите свързани с: (1) изследването на динамиката и тенденциите на конвенционалната и организираната престъпност и (2) необходимостта от реформа на сектора за сигурност и превенция на престъпността.

- **Мониторинг и превенция на престъпността.** Беше осъществено Национално изследване на престъпността 2009 (НИП). Резултатите и изводите бяха публично представени и бяха публикувани в доклада „Конвенционалната престъпност в България: равнища и тенденции“.
- **Реформа в сектора за сигурност.** Беше изготвен доклад с анализ на състоянието на сектора за сигурност и необходимите стъпки за неговата реформа, и съвместно със специализираната парламентарна комисия беше организирана кръгла маса за неговото представяне.
- **Противодействие на организираната престъпност.** Продължи практиката на обмен на добри практики в усилията за създаване на условия за прилагане в България на европейски подходи за оценка на риска от организирана престъпност.
- **Разширяване на полето на изследване.** Проведено беше изследване на връзката между корупцията и организираната престъпност в 27-те страни-членки на Европейския съюз и беше изготвен доклад, обобщаващ резултатите и препоръките от изследването.

I. Мониторинг и превенция на престъпността

Една от областите с дългосрочен интерес и многогодишна практика в работата на Европейската програма е анализ и представяне на резултатите от Националните изследвания на престъпността (НИП). През 2009 година резултатите и изводите от НИП 2009 бяха представени на организираната на 20 май семинар на тема: „Конвенционалната престъпност в България 2007 – 2008 г. Прилагане на добрите практики в областта на мониторинга на правосъдието и вътрешните работи“.

На семинара г-н Тихомир Безлов, старши анализатор в Центъра за изследване на демокрацията, представи динамиката на конвенционалната престъпност в България за 2007 и 2008 година, като анализира и съпостави данните на Националните изследвания на престъпността (НИП) с официалната полицейска статистика. Прочуването бе извършено за шести път по методика, използвана от UNICRI в Международното виктимизационно изследване на престъпността (ICVS) и Международното изследване на престъпността в Европейския съюз (EUICS). Причините за различните резултати в показателите на официалната статистика и тези на виктими-

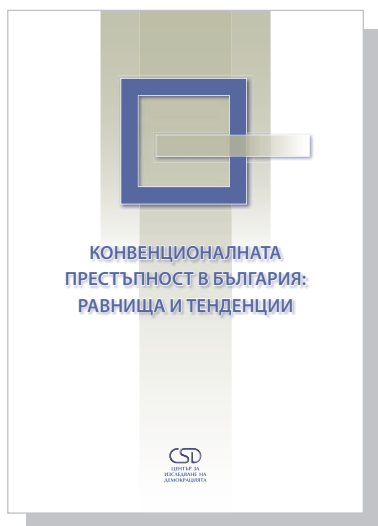
От ляво на дясно: г-н Тихомир Безлов, Център за изследване на демокрацията; генерален комисар Павлин Димитров, Министерство на вътрешните работи и г-р Огнян Шентов, председател, Център за изследване на демокрацията

зационните изследвания и факторите, оказващи влияние на динамиката на конвенционалната престъпност се коренят до голяма степен в обстоятелството, че българите все по-рядко обявяват престъпленията в полицията като нивото на подаване на информация от гражданите е по-ниско в сравнение с това на други страни от ЕС. За да може тази тенденция да се промени е нужно увеличаване на контрола в полицейската дейност и полагане на усилия за повишаване доверието на обществото. Прогнозата е, че в ситуация на рецесия ще се създаде напрежение, което ще се отрази негативно и на нивото на престъпността.

Г-н Павлин Димитров, генерален комисар на МВР, представи вижда-

нето на Министерството за необходимостта, да се даде приоритет на превантивните мерки, квалификацията и мотивацията на служителите на МВР. Г-н Димитров благодари на Центъра за изследване на демокрацията за доброто партньорство и подчерта, че представянето на независими данни по отношение на престъпността е от полза както за МВР, така и за цялото общество.

Участниците в дискусиата обсъдиха различните подходи за противодействие и отчитане на престъпността и нуждата от модернизиране на полицейската дейност и посочиха, че някои от представените тенденции са ранни сигнали за наличието на икономически проблем.

През 2009 г. бе публикуван и докладът *Конвенционалната престъпност в България: равнища и тенденции*. В доклада д-р Емил Ценков, старши експерт в Центъра прави анализ на най-чувствителните за гражданите проя-

ви на конвенционалната престъпност. Виктимизационните изследвания и анализът на този вид престъпления в страната показват, че тяхното равнище и тенденции определят състоянието и промените в общата криминогенна обстановка в страната. Необходимостта от повишаване ефективността на правозащитните органи в борбата срещу престъпността като цяло се превърна едновременно в един от най-наболелите проблеми за обществото и в един от най-важните приоритети след приемането на България за пълноправен член на Европейския съюз. В тези условия както оценката за равнищата на конвенционалната престъпност в страната, така и оценката за дейността на полицията вече не са монопол на съответните специализирани държавни институции. Всичко това още повече налага конвенционалната престъпност да се оценява в нейната динамика чрез общопризнати и прозрачни стандарти, критерии и подходи.

Участниците в кръглата маса „Полицията в модерното общество“.

II. Полицията в модерното общество: необходимата реформа в България

Въпросът за реформата в полицията беше във фокуса на организираната на 25 август 2009 г. от Центъра за изследване на демокрацията, със съдействието на Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред на Народното събрание, кръгла маса посветена на проблемите на вътрешната сигурност в страната, състоянието на националната полиция и необходимите стъпки за реформиране на сектора и възстановяване на доверието на обществото.

Във въстъпителните си думи д-р Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията,

посочи, че реформата в полицията е част от цялостната реформа на сектора за сигурност в България. За постигане на успех има три важни предпоставки: наличие на политическа воля за промяна, активна позиция на гражданското общество и ангажимент от страна на нашите евроатлантически партньори. В момента в България, за пръв път от много време, тези предпоставки съществуват.

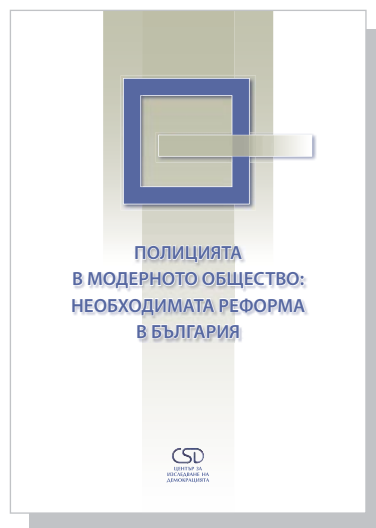
В своето изказване посланик Джон Ордуей, временно управляващ посолството на САЩ, подчерта, че доверието на гражданите в тяхната полиция е от особена важност за резултатите. По отношение на ролята на партньорите, посланик Ордуей посочи, че в момента както техническата помощ, така и оперативното сътрудничество

От ляво на дясно: г-н Христо Ангелов, зам.-министър на правосъдието; посланик Джон Ордуей, временно управляващ посолството на САЩ в България; д-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията; г-н Цветан Цветанов, заместник министър-председател и министър на вътрешните работи.

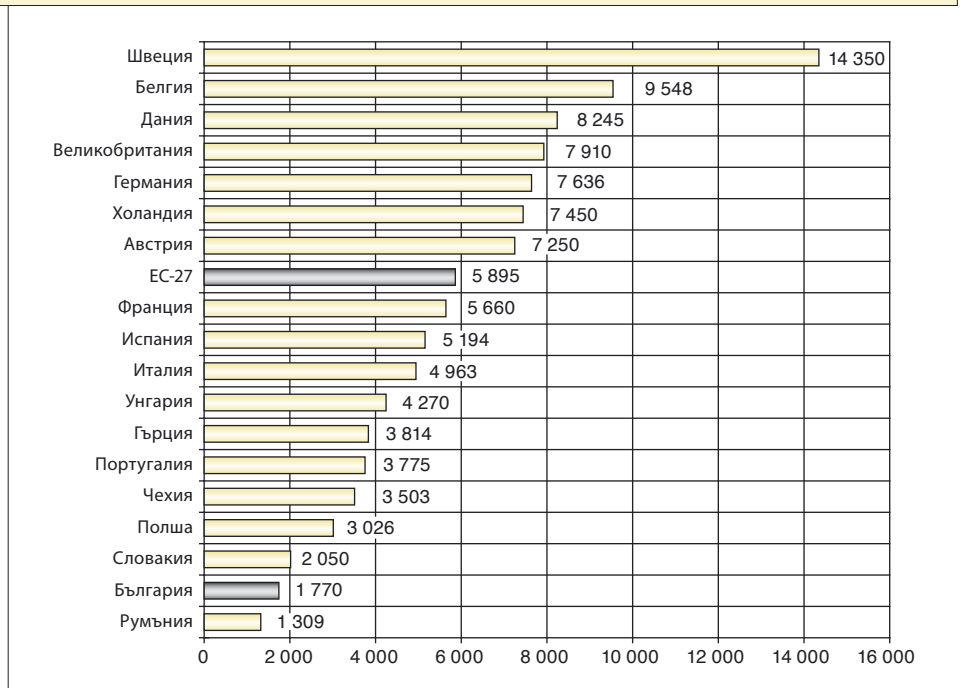
между съответните служби на САЩ и България дават добри резултати, особено що се отнася до борбата с трафика на наркотици.

Г-н Чавдар Червенков, Директор на Европейската програма в Центъра за изследване на демокрацията представи доклада *Полицията в модерното общество: необходимата реформа в България*. Изводите за състоянието на сектора за сигурност и на българската полиция, формулирани в доклада, се основават на съпоставката и анализа на резултатите на статистическите данни на Евростат, на официалната статистика на МВР и на резултатите от виктимизационните Национални изследвания на престъпността на Центъра за изследване на демокрацията за

последните две години. Въпреки че статистическите данни следва да се

Графика 6. Брой регистрирани престъпления на 100 000 жители (2007 г.)

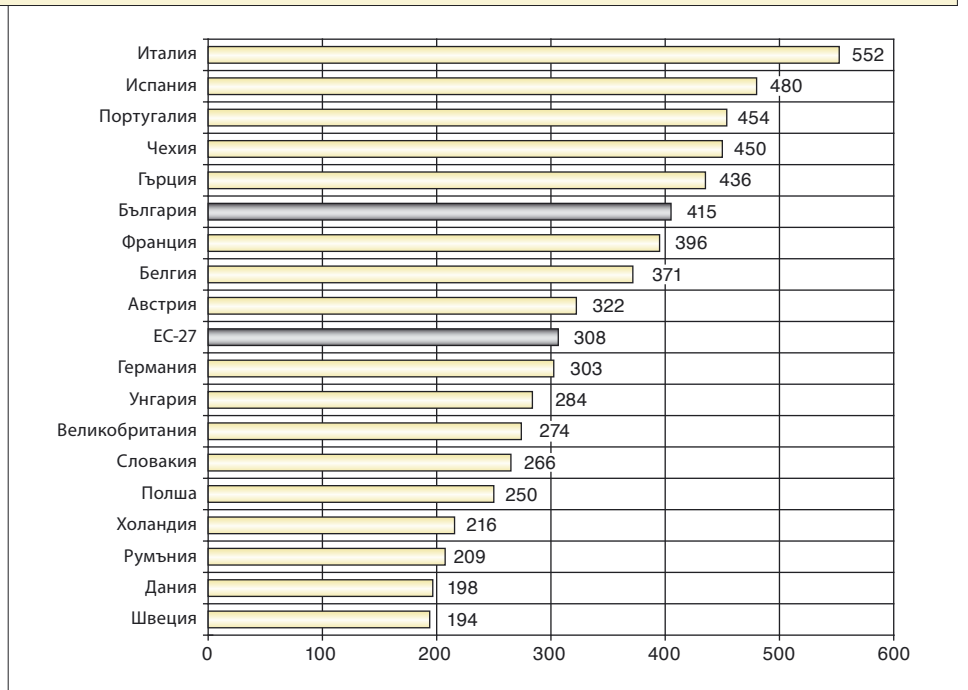
интерпретират предпазливо, сравнението на базовите показатели на българската и на полициите в страните-членки на ЕС показва тревожно несъответствие между броя на полицаите и ефективността на тяхната работа. Така например през 2007 г. у нас са регистрирани 8 пъти по-малко престъпления, отколкото в Швеция, 5,4 пъти по-малко от Белгия, 4,5 пъти по-малко от Великобритания, 4 пъти по-малко от Австрия, 2,4 пъти по-малко от Унгария.

В същото време числеността на българската полиция е в горната част на скалата, при сравнение с числеността ѝ в страните-членки на ЕС. Числеността на българската полиция е по-голяма от средната за Европейския съюз.

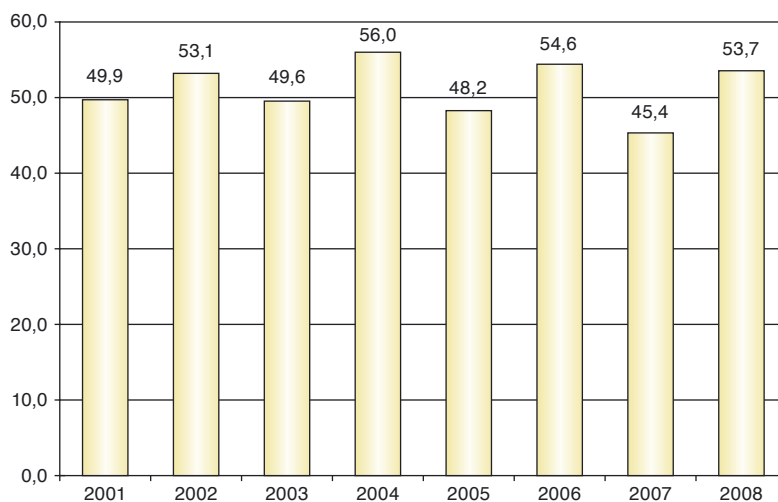
Тревожни са и резултатите от виктимизационните изследвания. Анализът на данните показва, че се запазва сравнително висока степен на недоверие в работата на полицията и на неудовлетвореност от резултатите от борбата с престъпността. Много граждани не търсят съдействието на полицията и това, съчетано с полицейските филтри при регистрацията на престъпленията, създава една изкривена и нереална картина на равнищата на конвенционалната престъпност в страната.

Това създава сериозни рискове за взаимоотношенията полиция – граждани и за състоянието на вътрешната сигурност като цяло. За формулиране на етапите на реформата в изследването се предлага изготвянето на Бяла книга на вътрешната сигурност, като

Графика 7. Брой полицаи на 100 000 души население – 2007 г.
(За България разчетът е направен на база 32 000 полицаи.)

Графика 8. Дял на заявените в полицията престъпления (в %).

съставна част на нова Стратегия за национална сигурност, обвързване на полицейската дейност с цялостната правителствена политика чрез разработване на система от национални индикатори за оценка на ефективността, чрез преосмисляне на политиките за сигурност и чрез нов подход при финансирането на системата за вътрешна сигурност. Основната цел на извършваните промени следва да бъде повишаване на прозрачността и инструментите за обществен контрол на системата и приближаване на услугата сигурност до нейните потребители – гражданите.

Основната причина за установените несъответствия в статистиката на МВР и на Главна прокуратура, според заместник-главният прокурор Валери Първанов, е все още неработещата Единна интегрирана информационна система на правоохранителните и правозащитните органи.

Очевидна е необходимостта от техническо превъоръжаване на полицията за решително подобряване на качеството на работа, тъй като с ниското качество на доказателствения материал най-често се обяснява недостатъчната ефективност на съдебната власт. По причина неизвестен извършител и изтекла давност през 2008 г. са прекратени 600 000 производства, и по същата причина и през 2009 г. ще ги последват нови 600 000.

Основната цел на реформата в МВР, по думите на г-н Цветан Цветанов, вицепремиер и министър на вътрешните работи, е възстановяването на доверието в системата. След началните мерки за подобряване на координацията и взаимодействието между правоохранителните и правораздавателните органи като следваща стъпка се очертава интегрираната информационна система. Като важно условие за успеха на реформата министърът вижда необходимостта от

От ляво на дясно: г-н Армин Херфорт, офицер за свързка към посолството на Германия; г-н Волфганг Вендел, консул в посолството на Германия; г-н Рейнхард Кройцер, главен инспектор към Федералната криминална полиция на Германия; г-жа Урсула Тьотел, главен инспектор към Федералната криминална полиция; г-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията

широк политически консенсус, максимална прозрачност и широко участие на представителите на гражданското общество.

III. Противоедействие на организираната престъпност

В процеса на обмен на добри изследователски практики в областта на изследванията и мониторинга на организираната престъпност Центърът за изследване на демокрацията организира работна среща (1 юли 2009 г.) с представители на Федералната криминална полиция на Германия, Агенцията за борба с тежката организирана престъпност на Великобритания (SOCA) и на посолството на Германия в София.

Ролята на федералната полиция при анализирането и изготвянето на закони за борба с организираната престъпност бе представена от г-жа Урсула Тьотел, Главен инспектор към Федералната криминална полиция на Германия. Главната цел на Федералната криминална полиция е да приложи иновативни изследователски методи в процеса на ограничаване на организираната престъпност. Един от текущите проекти на федералната полиция се състои в разработване на съвместни проекти и обмен на информация със страни от Югоизточна Европа. Федералната полиция оказва помощ и на жертвите на трафик на хора.

Г-н Николай Тагаров, старши анализатор към Центъра за изследване на демокрацията, представи проучване

От ляво на дясно: г-н Тихомир Безлов, старши анализатор в Центъра за изследване на демокрацията и д-р Емил Ценков, главен експерт към Центъра за изследване на демокрацията

на Центъра, което анализира връзката между корупцията и организираната престъпност в 27-те страни-членки на ЕС. Г-н Тагаров спомена предишния опит на Центъра в изследване на организираната престъпност. Той поясни индиректната връзка между нивото на корупция и БВП – колкото по-нисък е процентът на БВП, толкова по-висока е корупцията.

Дискутирани бяха и проблемите на търговията с антики. Д-р Емил Ценков, главен експерт към Центъра за изследване на демокрацията наблегна на важността на темата от гледна точка на политиката. Пазарът на антики е строго структуриран и се състои от вътрешни пазари и международни нелегални търговски канали. В момента в България количеството намерени

антики от римски, елински и тракийски времена е най-голямото в Европа. Това прави проблема твърде значим. Поради лични интереси или незаинтересованост този проблем не се обсъжда от политиците, а не съществуват ефективни закони, които да ограничат контрабандата на антики. Г-н Тихомир Безлов, старши анализатор в Центъра за изследване на демокрацията, представи главните изводи от изследването на произхода и структурата на организираната престъпност в България, характеризираща се с три основни типа престъпници – подземни предприемачи, олигарси и силови предприемачи. В сравнителен план се очертават същите нива на организираната престъпност в България, каквито са в Русия, Украйна и Нигерия – страни с много по-голямо население.

IV. Корупция и организирана престъпност в страните-членки на Европейския съюз

По поръчка на Европейската комисия се проведе изследване на връзката между корупцията и организираната престъпност в 27-те страни-членки на Европейския съюз. Резултатите и препоръките от изследването, обобщени в заключителен доклад, целят да допринесат за развитието на ефективни политики за противодействие на корупцията и организираната престъпност на европейско равнище и за споделяне на добри практики в тази област.

Изследването анализира основните причини и фактори, които обособяват използването на корупция от организираната престъпност, основните корупционни схеми и рисковете, които те пораждат, размера и въздействието на корупцията върху институциите и обществото, като се отчетат различия на национално и регионално равнище. За целта бяха проведени 156 интервюта в 27 страни, серия от статистически анализи, и бе направен задълбочен преглед на литературата в областта.

Статистическият анализ показва различен интензитет на корупцията в държави членки на ЕС, което позволи обособяването на 7 различни клъстера от държави с различни нива на наситеност на корупция и организирана престъпност. Изследването очерта и различните социални, културни и исторически фактори в ЕС, които влияят на начините, по които организираната престъпност използва корупция в публичната и частната сфера.

Прави се разрез на корупционния натиск, упражняван от организираната

престъпност върху политическия елит, полицията, съдебната власт, митниците и частния сектор. В публичните институции и частния сектор, изследването идентифицира различните модели и механизми на корупция, предпоставки за използването на корупцията от организираната престъпност, както и различните засегнати нива – както в йерархията на дадена институция, така и уязвимостта на институцията на национално или местно равнище.

Изследването показва характера на корупционния натиск упражняван от организираната престъпност и върху институциите в различните нелегални пазари: нелегален внос на цигари, проституция и трафик на хора с цел сексуална експлоатация, наркотици, кражби на коли, изнудване и рекет.

В рамките на изследването е представен и по-задълбочен анализ (case studies) на връзката на корупцията с организираната престъпност в 6 страни-членки на ЕС: Италия, Франция, Холандия, Испания, България и Гърция. Авторите на доклада предоставят социален, исторически и културен анализ на възникването на организираната престъпност в 6-те страни, посочват засегнатите сектори, региони и институции и разглеждат предприети мерки за борба с корупцията и организираната престъпност.

Докладът, обобщаващ резултатите от изследването, отправя конкретни препоръки към Европейската комисия и към държавите-членки на ЕС за засилване на механизмите за противодействие на корупцията и организираната престъпност.